

Innehållsförteckning

Om strategirapporten – syfte och upplägg	3
Förklaring av trafiksljussystemet.....	4
1. Sidas bedömning av strategigenomförandet – en sammanfattning.....	5
2. Översikt av strategisammanhanget.....	6
2.1 Förändringar i utvecklingskontexten.....	6
2.2 Sveriges roll i strategisammanhanget	7
2.3 Resultat från andra strategier, synergier och samordning	8
2.4 Lokalt ägarskap.....	10
3. Resultatredovisning.....	11
3.1 Sidas bidrag till förändring på strateginivå.....	11
3.1.1 Analys av portföljen, inklusive integrering av perspektiven.....	11
3.1.2 Sammanfattande resultat analys på strateginivå.....	14
3.2 Analys och redovisning av resultat per strategimål (inklusive trafikljus).....	16
3.2.1 Tematiskt område 1: Fredliga och inkluderande samhällen	16
Mål 1.1: Stärkta förutsättningar för hållbar fred, social sammanhållning och inkluderande samhällsstyrning.....	16
Mål 1.2: Förbättrad och jämlik tillgång till grundläggande samhällstjänster.....	17
Mål 1.3: Hållbara lösningar för flyktingar, internt fördrivna och värdsamhällen, samt stärkta förutsättningar för en säker, ordnad och reglerad migration, inklusive återvändande och återintegrering på ett sätt som bidrar till utveckling	18
3.2.2 Tematiskt område 2: Mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer samt jämställdhet.....	20
Mål 2.1: Stärkt respekt för de mänskliga rättigheterna, demokrati och rättsstatens principer, inklusive minskad korruption	20
Mål 2.2: Ökad jämställdhet samt respekt för kvinnors och flickors fulla åtnjutande av mänskliga rättigheter	21
3.2.3 Tematiskt område 3: Miljö, klimat och hållbar utveckling	22
Mål 3.1: Förbättrad anpassningsförmåga och motståndskraft mot klimatförändringar, inklusive skydd av ekosystem.....	22

Mål 3.2: Hållbar utveckling och grön omställning inklusive genom hållbart nyttjande av naturresurser och ökad tillgång till förnybar energi	25
4. Implikationer	26
Bilaga 1. Sidas samlade biståndsverksamhet	27

Om strategirapporten – syfte och upplägg

Strategirapportens syfte är att rapportera Sidas strategigenomförande till regeringen. Strategirapporten tjänar som underlag till vårsamråden med Utrikesdepartementet (UD) samt till Regeringskansliets (RK) resultatrapporering. Sida är avsändare och UD är målgrupp för och mottagare av strategirapporten.

Vid sidan av strategirapporten redovisar Sida sin verksamhet till regeringen genom årsredovisningen. Strategirapporten går djupare och redogör för strategigenomförandet per strategimål för varje strategi och drar även framåtblickande slutsatser.

Strategirapporten är utformad i enlighet med regeringens riktlinjer för strategier. Strategirapporten ska redovisa, analysera och bedöma resultaten av strategigenomförandet i förhållande till angivna strategimål samt redogöra för implikationer för det fortsatta strategigenomförandet. Vid behov ska rapporten redovisa förändringar i förutsättningarna för genomförandet.

Strategirapporten är en lägesuppdatering av strategigenomförandet och bedömer resultat sedan den senaste strategirapporten. Strategirapporten bygger på det underlag som finns tillgängligt vid tillfället för strategirapportens framtagande, däribland uppdaterad multidimensionell fattigdomsanalys, rapportering, reserapporter, studier, utvärderingar, analyser och anteckningar från partnermöten.

Kapitel 1 sammanfattar med hjälp av trafikljus Sidas bedömning av strategigenomförandet per strategimål. **Kapitel 2** ger en översikt av strategisammanhanget och beskriver den utvecklingskontext i vilken strategin genomförs. **Kapitel 3** redovisar resultat från strategigenomförandet. **Kapitel 4** redogör för eventuella implikationer för det fortsatta strategigenomförandet som Sida vill lyfta till UD.

Förklaring av trafikljussystemet

Trafikljusen är ett signalsystem som sammanfattar och motiverar Sidas nulägesbedömning av strategigenomförandet. Olika aspekter av strategigenomförandet bedöms i strategirapporten för att ge en bild av trender i utvecklingen och hur väl portföljen av insatser och aktiviteter är sammansatt i relation till behoven i kontexten, strategins mål och förväntade resultat. Bedömningen består av ett färgsatt trafikljus samt en motivering.

Trafikljus för utvecklingstrend

Grön: Utvecklingen går framåt	Gul: Utvecklingen har ingen tydlig riktning	Röd: Utvecklingen går bakåt
I förhållande till strategimål/strategi går utvecklingen i kontexten framåt.	I förhållande till strategimål/strategi har utvecklingen i kontexten ingen tydlig riktning.	I förhållande till strategimål/strategi går utvecklingen i kontexten bakåt.

Strategin och dess strategimål anger vad Sidas arbete ska bidra till under en angiven strategiperiod och utgör den huvudsakliga styrningen i strategigenomförandet. Trafikljusbedömning för utvecklingstrend används för att få en snabb uppfattning om utvecklingstrender i de kontexter och tematiska områden där Sida är aktiv.

Sidas insatser och aktiviteter kan vara med och påverka utvecklingstrender inom de områden där vi är aktiva, men trender handlar om större, komplexa och långsiktiga förändringar på nationell, regional och/eller global nivå, där ett stort antal faktorer utanför Sidas kontroll inverkar på utvecklingen i kontexten. Effekten av Sidas arbete bedöms alltså inte i detta trafikljus.

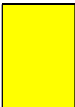
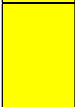
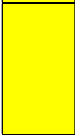
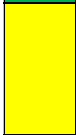
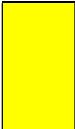
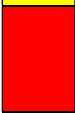
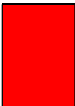
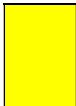
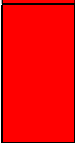
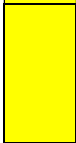

Trafikljus för portföljens sammansättning

Grön: Portföljen är väl sammansatt	Gul: Portföljen behöver mindre justeringar	Röd: Portföljen behöver större justeringar
Portföljen svarar upp mot behoven i kontexten, strategins mål samt förväntas uppnå resultat enligt insatsernas mål.	Portföljen svarar delvis upp mot behoven i kontexten, strategins mål samt förväntas uppnå resultat för en större del av insatsernas mål.	Portföljen svarar inte upp mot behoven i kontexten, strategins mål och/eller förväntas inte uppnå resultat enligt insatsernas mål.

Sida utvecklar och anpassar löpande strategiportföljerna för att upprätthålla en väl sammansatt portfölj. Sida anpassar portföljen genom att förhålla sig till utvecklingsutmaningar i respektive kontext, aktuell styrning samt genom att säkerställa att insatser och aktiviteter förväntas bidra till resultat. Trafikljusbedömningen beaktar och utgår från dessa tre aspekter.

1. Sidas bedömning av strategigenomförandet – en sammanfattning

	 Utvecklings- trend	 Portföljens sammansättning
1. Fredliga och inkluderande samhällen		
1.1 Stärkta förutsättningar för hållbar fred, social sammanhållning och inkluderande samhällsstyrning.		
1.2 Förbättrad och jämlik tillgång till grundläggande samhällstjänster.		
1.3 Hållbara lösningar för flyktingar, internt fördrivna och värdsamhällen, samt stärkta förutsättningar för en säker, ordnad och reglerad migration, inklusive återvändande och återintegrering på ett sätt som bidrar till utveckling.		
2. Mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer samt jämställdhet		
2.1 Stärkt respekt för de mänskliga rättigheterna, demokrati och rättsstatens principer, inklusive minskad korruption.		
2.2 Ökad jämställdhet samt respekt för kvinnors och flickors fulla åtnjutande av mänskliga rättigheter.		
3. Miljö, klimat och hållbar utveckling		
3.1 Förbättrad anpassningsförmåga och motståndskraft mot klimatförändringar, inklusive skydd av ekosystem.		
3.2 Hållbar utveckling och grön omställning inklusive genom hållbart nyttjande av naturresurser och ökad tillgång till förnybar energi.		

2. Översikt av strategisammanhanget

Sveriges utvecklingssamarbete med Irak, med strategibelopp om 1,2 miljarder kronor och genomsnittlig årlig strategivolym om 240 miljoner kronor, fasas ut i enligt regeringsbeslut fattat den 18 juli 2024¹. Under 2024 betalades 156,8 av de planerade 190 miljoner kronorna ut (se tabell 1). Tio av de femton pågående insatserna omförhandlades, vilket resulterade i förändrade tidsramar, justerade aktiviteter och minskade budgetar. En turbulent kontext med pågående krig i Mellanöstern har påverkat minst en samarbetspartners kapacitet att genomföra insatserna enligt plan på grund av säkerhetsläget.² Verksamhet inom migration i första hand, och inom miljö och klimatområdet flyttas, i enlighet med utfasningsbeslutet, i möjligaste mån till andra strategier för fortsatt finansiering. Ett exempel på en sådan överföring är ett projekt med International Organization for Migration (IOM) som nu finansieras genom MENA-strategin. Projektet syftar till att öka tillgången till identitetshandlingar och rättigheter för återvändande, internflyktingar och personer som tvingats fly på grund av miljöförändringar.³ Nystartade miljö- och klimatprojekt, som svarar upp mot strategimålsområde 3 och som tillkom 2022 som ett nytt fokusområde för det bilaterala utvecklingssamarbetet med Irak har påverkats mest av utfasningsbeslutet. Ett exempel är ett planerat projekt med Stockholm Environment Institute (SEI) som, i syfte att öka kunskapen och kapaciteten för innovativ och hållbar vattenhantering, omvandlades till ett kortare projekt än ursprungligen planerat.⁴ Beslut om utfasning medförde att det delegerade beloppet för 2025 sänktes från 100 till 70 miljoner kronor i anpassning till behovsmedel hos samarbetspartners med aktiva avtal.

Tabell 1. Nyckeltal

Nyckeltal	Värde
Strategivolym mnkr (hela strategivolymen alla år)	1 200,0
Antal insatser med finansiell aktivitet, 2024	15
Utfall mnkr, insatser med finansiell aktivitet, 2024	156,8
Antal garantier (pågående under året 2024)	0

Sida bedömer att regeringens beslut om utfasning och den instabila regionala situationen har påverkat genomförandet och resultaten under 2024. Alla samarbetspartners med projekt som sträcker sig längre än juni 2025 har behövt anpassa sina aktiviteter och tillhörande budget. Trots dessa utmaningar anser Sida att samarbetsparterna har hanterat omställningen väl och att en konstruktiv dialog har upprätthållits för att genomföra nödvändiga avtalsändringar i enlighet med regeringsbeslutet.

2.1 Förändringar i utvecklingskontexten

Irak är ett medelinkomstland och trots landets stora export av naturresurser, lider Irak fortfarande av en utbredd fattigdom, inte minst på landsbygden och bland minoritetsgrupper. Sidas

¹ Kopia regeringsbeslut UD2024-09942 Avveckling av Strategi för Sveriges utvecklingssamarbete med Irak 2022-2026 och uppdrag till Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete (Sida) och Folke Bernadotteakademin (FBA) 28 augusti 2024, Ärendedokument: 24/001185-7.

² IUCN, Delivering a climate change adaptation and resilience program in southern Iraq – Basra Marshes, Beslut om ändring av insats, dokumentnummer: 23/001894-37.

³ IOM Civil Documentation Iraq 2024-2026, insatsnummer: 17058.

⁴ SEI Iraq, insatsnummer: 17236.

multidimensionella fattigdomsanalys visade att cirka 2,5 miljoner irakier var beroende av humanitärt stöd under 2022.⁵

Situationen i Irak har under 2024 präglats av sociala, ekonomiska och miljömässiga utmaningar. Irak klassificeras som extremt sårbart enligt OECD:s ramverk för sårbarhetsbedömningar, även om framsteg sker i landet. Enligt OECDs prognos beräknas befolkningen växa med ca 2,3 % per år och uppgå till 80 miljoner invånare 2050.⁶ Befolkningsräkningen som genomfördes i Irak 2024 visade på ca 45 miljoner invånare varav två tredjedelar av befolkningen är under 30 år.⁷ Tishreen-upproret från oktober 2019, ledd av unga irakier i protest mot hur landets parlamentariska styre hanterade landets behov av omställning och efterföljande förändringsprocess har inspirerat unga irakier att fortsätta arbeta för reformer i vardagen och protesterna har successivt övergått från direkta demonstrationer till långsiktigt engagemang, vilket gradvis påverkar politiska beslut och bidrar till en större inkludering av den yngre generationens behov.⁸ Arbetslöshet och ojämlikhet är verkliga utmaningar för landet, i synnerlighet ungdomars socioekonomiska utsatthet. OECD menar att centralt för landet är dess kapacitet att hantera tre utmaningar som påverkar varandra: klimatkrisen, energitillgångar och den snabba urbaniseringen.⁹

Det är Sidas bedömning att den politiska instabiliteten i Iraks närhet riskerar att få efterföljande konsekvenser för landet. Irakiska regeringen gick tidigt ut med stöd till Palestina samtidigt som man proklamerade att andra länders problem framöver inte skall lösas på Irakiskt territorium. Efter årtal av interna konflikter i Irak som hanterats genom kris och konflikt hantering av de politiskt tillsatta övergick Irak under 2024 att tala mer om investeringar för utveckling.¹⁰

2.2 Sveriges roll i strategisammanhanget

Efter regeringens beslut om att fasa ut det bilaterala utvecklingssamarbetet med Irak har verksamheten fokuserat på att omförhandla avtal och föra dialog med partners för att säkerställa en resultatinriktad och ansvarsfull utfasning. Enligt regeringsbeslutet ska verksamhet som rör migration och återvändande så långt möjligt föras över till annan relevant strategi. Det bilaterala stöd som planerats genom IOM har förts över till den regionala MENA-strategin.¹¹ Möjligheten att finna finansiering med att bygga vidare på pågående verksamhet inom miljö och klimat med särskilt fokus på svensk resursbas är begränsad då den tematiska strategin för klimat och miljö inte möjliggör bilateral finansiering av stöd till Irak. Sida undersöker möjligheten för att öka stödet inom klimat och miljö för Irak inom ramen för det regionala samarbeten där så är möjligt. Givet att Sverige inte haft diplomatisk närvaro i Irak under 2024 och att Sida av säkerhetsskäl inte kunde resa och följa upp utvecklingssamarbetet på plats så har Sveriges roll i givarsamordning och dialog med partners i landet varit mindre aktiv under 2024. En uppföljningsresa genomfördes under 2024 för att följa upp samarbetet inom miljö- och klimatområdet i Irak – ett nytt samarbetsområde för Sida i Irak. Besöket var Sidas första i Irak efter stormningen av ambassaden sommaren 2023 och genomfördes i Sulaymaniyah, Kurdistan.¹²

⁵ Sida, Multidimensional Poverty Analysis Iraq 2022, s.3-5, 33-36.

⁶ OECD, States of Fragility 2025, s.204.

⁷ Republic of Iraq, The Ministry of Planning, National Development Plan 2024-2028 May 2024 s.75-76.

⁸ Al-Shakeri, H. Chatham House, Iraq's young agents of change Supporting youth-led civic engagement after Tishreen, October 2024, s.3.

⁹ OECD, States of Fragility 2025, s.204.

¹⁰ Republic of Iraq, The Ministry of Planning, National Development Plan 2024-2028, May 2024 s.20-22.

¹¹ IOM Civil Documentation Iraq 2024-2026, insatsnummer: 17058.

¹² Reserapport 28-30 maj 2024, Sulaymaniyah, följa upp samarbetet inom miljö- och klimatområdet i Irak, dokumentnummer: 24/000115-1.

Tabell 2. Givarkontext

Givarkontext	Värde
Andel bistånd (ODA) av samarbetslandets BNP, 2022 (%)	0,4%
Totalt bistånd till samarbetslandet, miljoner USD, 2023	1 029
De fem största givarna (organisationer och/eller länder), 2023	USA, Tyskland, EU-institutioner, Japan, Frankrike
Sveriges placering bland de största givarna, 2023	8
Strategins andel av det totala biståndet till landet, 2023	1,6%
Sveriges andel av det totala biståndet till landet, 2023	2,5%

Det totala biståndet till Irak ökade från 965 till 1 029 miljoner USD under 2023, en uppgång med 6,6 % jämfört med föregående år. Samtidigt minskade andelen officiellt utvecklingsbistånd (ODA) i förhållande till bruttonationalprodukten (BNP) från 0,5% till 0,4%¹³, vilket speglar Iraks oljeledda ekonomiska tillväxt. Sverige var under 2023 åttonde största givare till Irak.¹⁴

Tabell 3. Samverkan inom EU nedan. Förutom "Antalet Team Europa-initiativ (TEI) där Sverige deltar"

	Värde
Antalet Team Europa-initiativ (TEI) i samarbetslandet	1
Antalet Team Europa-initiativ (TEI) där Sverige deltar, 2024	1

Inom EU-kretsen görs ansträngningar för ökad koordinering, men det finns inte någon tydlig helhetsstruktur förutom ett närmare samarbete inom ekonomiska sektorn där medlemsstaterna (MS) arbetar med koordinering genom bilaterala samarbeten. Team Europa Initiative har etablerats inom ekonomisk utveckling -TAEUFIQ- vilken fungerar som en kappas för enskilda program som genomförs av EU-delegationen och MS till vilket Sida även bidrar genom stödet till en utlysningssfond.¹⁵

2.3 Resultat från andra strategier, synergier och samordning

Tabell 4. Utfall till landet per strategi, 2024

Synergier	Utfall, mnkr
Irak 2022-2026	156,8
Regionalt MENA 2024-2027	25,2
Sveriges globala utvecklingssamarbete inom miljö, klimat och biologisk mångfald, 2022–2026	20,0
Utvecklingssamarbete med det civila samhället 2024	9,9

¹³ Sida, BISI-rapport S2 Årlig strategirapport, urval strategi Irak 2022-2026, år 2022 och 2023.

¹⁴ World Bank, IRAQ ECONOMIC MONITOR A New Opportunity to Reform, Fall, 2022 s.1.

¹⁵ EU, Team Europe Initiatives and Joint Programming Tracker, Iraq - TAEUFIQ: TeAm EUrope For IraQ, hämtad från EU:s hemsida 2025-02-26.

Mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer 2024-2028	0,8
Global strategi för socialt hållbar utveckling 2018-2022	0,1

Den bilaterala strategin för utvecklingssamarbete med Irak har tydlig koppling till bland annat strategin för Sveriges regionala utvecklingssamarbete med Mellanöstern och Nordafrika (MENA), samt Sveriges globala utvecklingssamarbete inom miljö, klimat och biologisk mångfald, och synergieffekter har eftersträfvats i insatser som är både tematiskt och geografiskt överlappande (se tabell 4). Givet beslutet om utfasning av det bilaterala utvecklingssamarbetet till Irak ges Sida möjligheten att undersöka relevansen av pågående samarbeten inom migration och hållbart återvändande i första hand, samt insatser inom miljö- och klimatområdet, för fortsatt finansiering inom ramen för regionala och globala strategier. Under 2024 inleddes därmed utbyte med det regionala teamet i Amman med goda resultat inom migration, och teamet kunde gå vidare med en planerad Irakinsats med IOM, inom civil dokumentation¹⁶. Dialog och samordning fortsätter under året 2025 med fortsatt fokus på migration och återvändande, samt inom klimatområdet, vilket Sida bedömer som en viktig fråga i MENA-regionen, och där det kan finnas förutsättningar för en fortlevnad av Irakinsatser med relevans både ur ett regionalt- och globalt perspektiv.

Ett exempel på ett initiativ som överlappar geografiskt med finansiering via den regionala MENA-strategin är ett projekt som genomförs av Arab Reform Initiative (ARI), som syftar bl.a. till att stärka kapacitet och deltagande hos det civila samhället i miljö- och klimatdialogen i MENA-regionen, för en rättvis klimatomställning som tar hänsyn till sårbara grupper. Modellen expanderade under 2024 till att även omfatta civilsamhällesorganisationer i Irak, med fokus på vatten under år 2024 och matsuveränitet år 2025.¹⁷

Exempel på kopplingar genom strategin för Sveriges globala utvecklingssamarbete inom miljö, klimat och biologisk mångfald, samt Strategin för innovation, partnerskap och kapacitetsutveckling kan ges i samband med specifika "Irakfönster" som bygger på sedan tidigare upparbetade samarbeten med globala organisationer. Ett exempel på detta är utlysningssonden Water and Energy for Food (WE4F), som i synnerhet syftar till att främja innovation för ökad matproduktion, samt effektivisering inom vatten och energi, inklusive förnybar energi, och ökad motståndskraft mot klimatförändringar.¹⁸ Under 2025 har denna insats påverkats direkt av nedstängningen av USAID som är genomförande partner för WE4F.¹⁹

ESMAP är ett annat samarbete som syftar till att på sikt uppnå universell tillgång till hållbar energi fram till år 2030, samt att öka utfasningen av fossila bränslen i enlighet med internationella klimatåtaganden.²⁰ Stödet via Strategin för Innovation, Partnerskap och Kapacitetsutveckling via Näringslivets Internationella Råd (NIR), som syftade till att stärka institutioner i Sidas partnerländer, har nyligen avslutats.²¹

Vidare finns kopplingar till ett samarbete med Act Svenska Kyrkan, finansierat via strategin för Sveriges utvecklingssamarbete med det civila samhället, där Irak ingår som fokusland i

¹⁶ IOM Civil Documentation Iraq 2024-2026, insatsnummer: 17058.

¹⁷ Arab Reform Initiative, ARI Interim narrative report Sida Final, 2023, s.4.

¹⁸ Water and Energy for Food (WE4F) 2019-2025, insatsnummer: 11976.

¹⁹ Information about activities and communication WE4F regarding 90 days executive order from USAID, dokumentnummer: 23/001502-31.

²⁰ ESMAP 2021-2024, insatsnummer: 13497.

²¹ NIR ITP Sustainability Impact Accelerator (SIA), insatsnummer: 14365.

regionprogrammet för Mellanöstern och Nordafrika. Stödet har pågått sedan 2023 och riktar sig till fyra civilsamhällesorganisationer i Irak med fokus på civilt deltagande och fredsuppbyggande.²²

2.4 Lokalt ägarskap

Iraks övergång till ett post-konfliktland och det ökade nationella ansvaret för utvecklingen har lett till att det humanitära stödet till landet avslutats. Iraks premiärminister har vid flera tillfällen betonat att landet nu rör sig från krishantering till en långsiktig utvecklingsagenda. Under 2024 genomförde FN, i samarbete med irakiska ministerier, en översyn av FN:s framtida utvecklingsprogram i Irak.²³ Irak har tagit fram en egen nationell utvecklingsplan för 2024–2028 med syfte att möta landets ekonomiska, sociala och miljömässiga utmaningar genom fem centrala program: 1) investering i humankapital och samhällen, 2) genomförande av ekonomiska reformer, 3) utveckling av infrastruktur inom kärnsektorerna (jordbruk, industri, turism), 4) diversifiering av ekonomin genom konkurrenskraftiga industrier; samt 5) stärkande av regionala och internationella ekonomiska förbindelser.²⁴ I slutändan avgörs planens måluppfyllnad och effektivitet av regeringens förmåga att omsätta visionen i konkreta resultat för hela befolkningen. Nedan beskrivs Irak strategins stödområden och resultatmål i relation till NDP:s prioriteringar.

Stödområde / Strategimål	Landets prioritering
Stödområde 1: Fredliga och inkluderande samhällen	
<i>Mål 1.1: Stärkta förutsättningar för hållbar fred, social sammanhållning och inkluderande samhällsstyrning.</i>	Iraks nationella utvecklingsplan syftar till att stärka förutsättningarna för hållbar fred och social sammanhållning i Irak. Detta ska uppnås enligt planen genom att främja dialog, stödja mental hälsa och stärka gemenskapens värdesystem. Parallellt fokuserar planen på att förbättra samhällsstyrningen genom att stärka rättsstatsprincipen, mänskliga rättigheter och tillgång till rättvisa. Initiativ för att minska korruption och öka institutionell effektivitet, samt förbättra offentliga tjänster och främja politisk stabilitet, är centrala komponenter. ²⁵
<i>Mål 1.2: Förbättrad och rättvis tillgång till grundläggande sociala tjänster.</i>	Utvecklingsplan syftar även att förbättra och säkerställa en rättvis tillgång till grundläggande sociala tjänster. Planen fokuserar på att minska utvecklingsklyftorna mellan olika regioner och rikta sociala skyddsprogram mot de mest utsatta grupperna. Investeringar i utbildnings- och hälsovårdsinfrastruktur är centrala komponenter. ²⁶
<i>Mål 1.3: Hållbara lösningar för flyktingar, internflyktingar och värdsamhällen, samt stärkta förutsättningar för säker, ordnad och reguljär migration, inklusive återvändande och återintegrering på ett sätt som bidrar till utveckling.</i>	Planen lyften även vikten av att skapa hållbara lösningar för flyktingar och värdsamhällen samt leva upp till de åtaganden som Irak har förbundit sig till, så som Global Compact for Migration (GCM). Planen syftar till att stödja en säker återkomst och återintegrering av fördrivna personer genom att tillhandahålla utbildning, hälsovård och andra grundläggande tjänster. Särskilt fokus ligger på att förbättra sociala skyddsnät, stödja yrkesutbildning och tillhandahålla bostäder och tjänster till utsatta grupper. ²⁷
Stödområde 2: Mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer samt jämställdhet	

²² ACT Svenska Kyrkan 2023-2025 (CSO-strategin), insatsnummer: 15301.

²³ United Nations Iraq, United Nations Sustainable Development Cooperation Framework IRAQ 2025–2029.

²⁴ Republic of Iraq, The Ministry of Planning, National Development Plan 2024-2028, May 2024, s.20-23.

²⁵ Ibid. s.20-22, 34-36.

²⁶ Ibid. s.65-80.

²⁷ Ibid. s.30, 77, 140.

<i>Mål 2.1: Stärkt respekt för mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatsprincipen, inklusive minskad korruption.</i>	Planen betonar vikten av att stärka respekten för mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatsprincipen i Irak. Detta innefattar åtgärder för att genomföra konstitutionen, främja tillgång till rättvisa och minska korruption. Implementering av e-förvaltning och automatisering av system är viktiga verktyg för att öka transparensen och ansvarsskyldigheten inom statliga institutioner. ²⁸
<i>Mål 2.2: Ökad jämställdhet och respekt för kvinnors och flickors fulla åtnjutande av mänskliga rättigheter.</i>	Jämställdheten och vikten av att öka respekten för kvinnors och flickors mänskliga rättigheter betonas. Detta innefattar åtgärder för att öka kvinnors deltagande i beslutsfattande, stärka deras roll i utvecklingen och säkerställa lika möjligheter på arbetsmarknaden. Insatser för att öka medvetenheten om kvinnors rättigheter, stödja kvinnoorganisationer och minska våld mot kvinnor är prioriterade områden. ²⁹
Stödområde 3: Miljö, klimat och hållbar utveckling	
<i>Mål 3.1: Förbättrad anpassningsförmåga och motståndskraft mot klimatförändringar, inklusive skydd av ekosystem.</i>	Landets behov av att stärka anpassningsförmågan och motståndskraften mot klimatförändringar framhävs i planen. Detta innefattar ett åtagande att minska utsläppen av växthusgaser i linje med Parisavtalet. Konkreta åtgärder som förbättrade jordbruksmetoder, sanddynstabilisering, återplantering av gröna bälten och byggande av vattenuppsamlingsdammar föreslås. Vidare fokuserar planen på hållbar avfallshantering, bevarande av biologisk mångfald och en gradvis övergång till renare energikällor och tekniker. Målet är att begränsa den globala uppvärmningen genom utsläppsminskningar och främja en hållbar utveckling. ³⁰
<i>Mål 3.2: Hållbar utveckling och grön omställning, inklusive genom hållbart nyttjande av naturresurser och ökad tillgång till förnybar energi.</i>	Iraks utvecklingsplan prioriterar en hållbar utveckling och grön omställning, med särskilt fokus på hållbart nyttjande av naturresurser och ökad tillgång till förnybar energi. Planen stödjer övergången till renare energikällor som sol- och vindkraft, och främjar gröna jobb inom industrin. Investeringar i icke-traditionella vattenresurser och förbättrad vattenhantering är också viktiga delar. ³¹

3. Resultatredovisning

3.1 Sidas bidrag till förändring på strateginivå

3.1.1 Analys av portföljen, inklusive integrering av perspektiven

Insatsportföljen för Irak strategin bestod av 15 insatser under 2024, med finansiellt utfall under året (se bilaga 1). Dessa har implementerats av en kombination av i huvudsak FN organ, icke-statliga organisationer och irakiska civilsamhällesaktörer (se tabell 7).

Stöd som kanaliserats genom internationella civilsamhällesorganisationer har framförallt fokuserat på arbetet med social sammanhållning, stöd till media och kapacitetsstöd till lokala civilsamhällesorganisationer. Här har stöd för att stärka kvinnors rättigheter, inkluderande samhällsstrukturer med ökad närvaro på lokalnivå inkluderats, bland annat via samarbetet med Norwegian People's Aid (NPA)³² och International Media Support (IMS).³³ Vidare har Sida bidragit

²⁸ Ibid. s.30-31, 35-36, 154.

²⁹ Ibid. s.77-79, 141, 143, 150, 162.

³⁰ Ibid. s.20-23, 83-86, 127-129, 158-159.

³¹ Ibid. s.20-23, 86, 89-91, 156-157.

³² Norwegian People's Aid (NPA), NPA Irak 2023-2025, insatsnummer: 16181.

³³ International Media Support (IMS), Mediatstöd till Irak för perioden 2023-2026, insatsnummer: 16493.

med stöd till offentliga organisationer genom Sveriges Kommuner och Regioner (SKR)³⁴ arbete med lokala förvaltningar på provinsnivå, samt genom Global Partnership Governance Foundations³⁵ arbete med Iraks parlament.

Stödet till multilaterala organisationer går via flera FN-organ, såsom FAO³⁶ och WFP³⁷. Dessa samarbeten syftar bland annat till att stärka ett klimatanpassat jordbruk, samt bidra till naturbaserade lösningar för vattenresurshantering inom jordbruket. Stöd kanaliserat via offentlig-privat samverkan (PPPs) och nätverk har gått via Sidas samarbetspartner IUCN³⁸ inom stödområde Miljö, klimat och hållbar utveckling. Sida har även bidragit med finansiellt stöd till det svenska forskningsinstitutet Stockholm Environment Institute (SEI)³⁹, med finansiellt utfall under 2024 (se tabell 7).

Utöver regeringens strategimål (tabell 5) svarar arbetet upp på en bredd av Agenda 2030:s globala hållbarhetsmål (se tabell 6). Insatser som syftade till SDG mål 16 och 13, fredliga och inkluderande samhällen och bekämpa klimatförändringarna, fick under året mest finansiering, med en majoritet av antalet insatser med bäring på mål 16. Detta reflekterar strategins styrning inom målområde fredliga och inkluderande samhällen, samt den ambitionshöjning som initierats inom miljö, klimat och hållbar utveckling. Antalet insatser med utfall syftande till SDG mål jämställdhet har minskat i jämförelse med föregående år, vilket beror på att några få insatser med denna inriktning som huvud- eller delsyfte har haft finansiellt utfall under 2024 (se tabell 8). Dock har flera insatser med huvudsyfte och delsyfte jämställdhet haft aktiviteter (dock utan finansiellt utfall) under året som bidrar till regeringens strategimål samt SDG mål, såsom stöd till UNFPA:s landprogram.⁴⁰ Sida bedömer därför att det finns en balans mellan de olika strategimålsområdena, som inte enbart kan förklaras genom det finansiella utfallet, per år.

Under andra halvåret 2024 genomfördes en översyn av befintliga avtal samt omförhandlingar av pågående insatsavtal. Sidas samarbetspartners inkom med uppdaterade arbetsplaner och budget för den förkortade aktivitetsperioden i syfte att uppnå god effektivitet i stödet samt avsluta pågående aktiviteter före halvårsskiftet 2025. Nödvändiga korrigeringar av insatserna har därmed gjorts, vilket också har påverkat det finansiella utfallet och den samlade portföljanalysen. Sida bedömer dock att innevarande portfölj svarar mot utvecklingsutmaningarna i landet i den grad strategin och utfasningsbeslutet och dess konsekvenser tillåter, och att det finns förutsättningar för långsiktiga resultat. Diagram 1 nedan visar att Sida bedömer att det är troligt att merparten av insatserna förväntas uppnå förväntade resultat (se diagram 1).

Tabell 5. Utfall och antal insatser per strategimål, 2024

Strategimål	Utfall, mnkr	Antal Insatser
Förbättrad anpassningsförmåga och motståndskraft mot klimatförändringar, inklusive skydd av ekosystem.	64,4	5

³⁴ SKR, Sveriges Kommuner och Regioner, Decentralisation 2023-2025, insatsnummer:16179.

³⁵ Global Partners Governance Foundation (GPGF), GPGF Iraq 2023-2025, insatsnummer:16183.

³⁶ Food and Agriculture organization (FAO), FAO Irak 2022-26 Resiliens i Södra Irak, insatsnummer: 16047.

³⁷ World Food Programme (WFP), WFP Irak 2023-2027, insatsnummer: 16711.

³⁸ IUCN, International Union for Conservation of Nature and Natural Resources, Miljö Irak 2IUCN, insatsnummer: 16676.

³⁹ SEI, Stockholm Environment Institute, SEI Irak, insatsnummer: 17236.

⁴⁰ UNFPA, United Nations Population Fund, UNFPA:s landprogram i Irak 2018-2025, insatsnummer: 12222.

Stärkta förutsättningar för hållbar fred, social sammanhållning och inkluderande samhällsstyrning.	41,9	6
Hållbar utveckling och grön omställning inklusive genom hållbart nyttjande av naturresurser och ökad tillgång till förnybar energi.	24,7	7
Ökad jämställdhet samt respekt för kvinnors och flickors fulla åtnjutande av mänskliga rättigheter.	15,7	5
Hållbara lösningar för flyktingar, internt fördrivna och värdsamhällen, samt stärkta förutsättningar för en säker, ordnad och reglerad migration, inklusive återvändande och återintegrering på ett sätt som bidrar till utveckling.	9,7	2
Stärkt respekt för de mänskliga rättigheterna, demokrati och rättsstatens principer, inklusive minskad korruption.	7,5	4
Förbättrad och jämlik tillgång till grundläggande samhällstjänster.	1,3	1
Ej tillgänglig	-8,4	1

**Notera att en insats kan ha flera strategimål. Antalet insatser i denna tabell går därmed inte att jämföra med övriga tabeller.*

Tabell 6. Utfall och antal insatser per globalt mål (Agenda 2030), 2024

SDG mål	Utfall, mnkr	Antal Insatser
16 - Fredliga och inkluderande samhällen	105,7	9
13 - Bekämpa klimatförändringarna	102,6	5
6 - Rent vatten och sanitet för alla	94,9	4
2 - Ingen hunger	75,0	2
5 - Jämställdhet	62,4	5
15 - Ekosystem och biologisk mångfald	55,0	2
1 - Ingen fattigdom	35,0	1
12 - Hållbar konsumtion och produktion	35,0	1
10 - Minskad ojämlikhet	22,7	3
17 - Genomförande och globalt partnerskap	12,5	2
8 - Anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt	-0,3	1
9 - Hållbar industri, innovationer och infrastruktur	-0,5	1
Ej applicerbart	-8,6	2

**Notera att en insats kan ha flera SDG-mål. Antalet insatser i denna tabell går därmed inte att jämföra med övriga tabeller.*

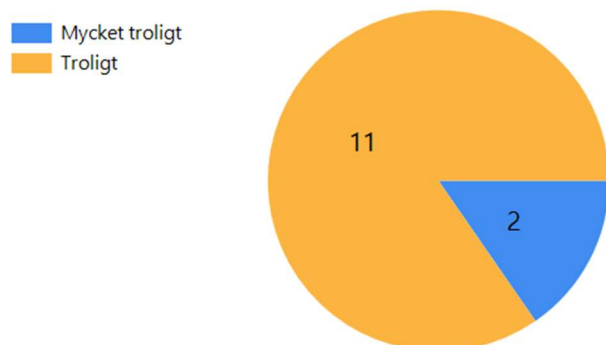
Tabell 7. Utfall per partnerkategori, 2024

Partnerkategori	Utfall, mnkr	Procent
Multilaterala organisationer	90,0	57,4 %
Icke-statliga organisationer (NGOs) och civilsamhälle	55,6	35,4 %
Offentlig-privat samverkan (PPPs) och nätverk	15,0	9,6 %
Universitet, högskola eller annan akademisk institution, forskningsinstitut eller tankesmedja	4,9	3,1 %
Övriga	0,2	0,1 %
Offentliga institutioner	-8,8	-5,6 %

Tabell 8. Policymarkörer, 2024

Markörer	Andel delsyfte	Andel huvudsyfte
Miljö- och klimat	8,0 %	60,6 %
Jämställdhet	43,4 %	2,8 %
Konflikt	30,3 %	0,8 %

Diagram 1. Sannolikheten att insatserna under strategin når sina mål

3.1.2 Sammanfattande resultat analys på strateginivå

Sida bedömer att sammansättningen av insatsportföljen för utvecklingssamarbete med Irak bidrar till måluppfyllelse per strategimål. Insatserna levererar goda resultat inom verksamhetens begränsningar och gentemot det strategimål som de förhåller sig till. I flera fall kan det dock konstateras att insatsernas påverkan på utvecklingstrenden i stort är begränsad. Utvecklingstrenden påverkas i stort av många olika skeenden, varav vissa är bortom biståndets direkta påverkan. Sida konstaterar att regeringens utfasningsbeslut har påverkat majoriteten av insatserna inom den samlade bilaterala Irakportföljen. Genomförande av planerade aktiviteter och resultat, kopplat till måluppfyllelse har påverkats av den i flera fall förkortade aktivitetsperioden. Detta i synnerhet inom miljö- och klimatområdet, där flera insatser initierades under året.

Efter avsaknad av svensk närvaro i Bagdad från juli 2023 har det normativa arbetet framförallt drivits indirekt genom partners arbete. Insatserna bidrar till att stärka förutsättningar för social sammanhållning och hållbar fred genom bland annat tillgång till samhällskritisk infrastruktur via

UNDP:s stabiliseringsfond⁴¹, samt genom att stärka lokalsamhällets ansvarsutkrävande gentemot ISIL via UNITAD, vars mandat avslutades under hösten, 2024.⁴² Klimatförändringarna har slagit hårt mot Irak med stigande temperatur och en otillräcklig elförsörjning där visst underskott kompenseras med el producerat från diesel aggregat. Den alltmer akuta bristen på vatten i kombination med en föråldrad jordbruksproduktion förstärker ojämlikheten mellan olika delar av landet.⁴³ Flera av insatserna inom strategimålsområde miljö, klimat och hållbar utveckling startades upp under året och portföljen bedöms kunna föra in nya aktörer, perspektiv och innovationer samt bidra till resultat som kan lindra effekterna av klimatpåverkan, liksom bidra till hållbar resursanvändning och klimatanpassning i enlighet med Iraks bidrag till Parisavtalet (NDC). Dessa insatser kan fungera som en bas för en normativ dialog för klimatfrågor, då svenska aktörer ges möjlighet att bidra. Ett exempel på en sådan insats, vars bidrag också stödjer genomförandet av Parisavtalet, är Sidas samarbete med SEI som syftar till att stärka landets vattenresiliens och kapacitet för en hållbar vattenresurshantering, vilket är ett av de prioriterade områdena för den irakiska regeringen inom NDC-planen.⁴⁴

Landet är präglad av de långvariga effekterna av tre decennier av politisk oro och våldsamma konflikter, vilka har haft en djupgående påverkan på befolkningen och institutionerna.⁴⁵ Sida bedömer att den pågående politiska omställningen, i kombination med starka kopplingar till religiösa grupper och klaner, riskerar att leda till en monopoliserad kontroll över vissa sektorer. Irak kännetecknas av en systematisk korruption, som genomsyrar statsförvaltningen och den privata sektorn. Den irakiska regeringen har aviserat åtgärder för att bekämpa korruptionen i sin nationella utvecklingsplan⁴⁶. För att stärka de lagstiftande strukturerna, bl.a. för att öka transparens, kunskap och insyn har stöd för kapacitetsuppbyggnad inom parlamentet fortgått under 2024⁴⁷. Sida bedömer att det svenska biståndet till Irak har bidragit till goda resultat både på nationell och lokal nivå. Detta har skett genom bland annat Sidas stöd till Iraks stabiliseringsfond (FFS), där Sida bedömer att insatsen har levererat goda resultat över tid inom flera sektorer inom stabilisering, långsiktig återuppbyggnad och återvändande.⁴⁸ Sida bedömer även att stöd till civilsamhället, där särskilt riktade stöd inom tematiska områden ges, bidrar till resultat på policynivå och levererar resultat som ökar kunskap med förutsättningar att förbättra människors situation. Ett exempel på en aktivitet som genomförts är en digital temadag om miljö- och klimatfrågor som Sida arrangerade den 14 februari 2024. Nästan alla samarbetspartners i Federala Irak och i Kurdistan, för NPA och IMS, deltog, inklusive experter från övriga delar i regionen och Sverige. Vid efterföljande uppföljning av temadagen beskrev deltagarna hur svårt, och farligt, det är att i Irak få tillgång till fakta om miljöfrågor och klimatförändringar.⁴⁹

Det är Sidas övergripande bedömning att trots regionens utmaningar med pågående konflikter och beslut om utfasning att planerad verksamhet för 2024 har genomförts i enlighet med de beslutade strategiplanerna. Samarbetspartners arbete har ställts om och anpassats vilket påverkat aktiviteter och måluppfyllelse. Det är Sidas bedömning att slutrapporteringar kommer visa att flera hållbara

⁴¹ UNDP, Funding Facility for Stabilization Iraq 2018 – 2023, insatsnummer: 11829.

⁴² UNITAD, UNITAD Irak 2023-2025, insatsnummer: 16240.

⁴³ World Bank Group, Iraq Country Climate and Development Report, november 2022, s. x-xviii.

⁴⁴ Stockholm Environment Institute (SEI), Focus Iraq: SEI's water tools and training enhance water resilience, 2025, data hämtad 2025-03-05.

⁴⁵ United Nations Iraq, United Nations Sustainable Development Cooperation Framework IRAQ 2025–2029, s.11.

⁴⁶ Republic of Iraq, The Ministry of Planning, National Development Plan 2024-2028, May 2024, s.29, 36, 56, 92, 153.

⁴⁷ Global Partners Governance Foundation, GPGF Iraq 2023-2025, insatsnummer:16183.

⁴⁸ UNDP, Funding Facility for Stabilization Iraq 2018 – 2023, insatsnummer: 11829.

⁴⁹ Environment and climate-workshop - digital Sida, NPA and IMS with partners in Iraq – February 14, 2024 , dokumentnummer: 23/000813-82

resultat har uppnåtts men med viss begränsning givet förändrade avtal och tidperiod, samt osäker politisk situation i regionen under 2024.

3.2 Analys och redovisning av resultat per strategimål (inklusive trafikljus)

3.2.1 Tematiskt område 1: Fredliga och inkluderande samhällen

Mål 1.1: Stärkta förutsättningar för hållbar fred, social sammanhållning och inkluderande samhällsstyrning.

Utvecklingstrend

Sida bedömer att flertalet av landets utmaningar för en hållbar fred, social sammanhållning och inkluderande samhällsstyrning kvarstår. Sekteristiska motsättningar, risken för miljö- och klimatdrivna konflikter och bristen på långsiktiga politiska lösningar präglar situationen i landet. Demokratiska och ekonomiska reformer med ökad representativitet, insyn och inkludering samt en rättvisare fördelning av statens stora oljeintäkter är förutsättningen för en hållbar fredlig utveckling.

Bristande tillgång till vatten och energi bidrar till ytterligare en dimension av konflikt på lokal nivå. På grund av de ökande effekterna av klimatförändringarna som observeras i Irak, är riskerna överhängande att denna typ av konflikter resulterar i en fördjupad migrationsproblematik. Lokala motsättningar om resurser och brist på förtroende mellan olika grupper skapar fortsatt spänningar med risk för ökade konflikter. Samtidigt bedöms Irak som mera stabilt idag än under den senast tjugofemårsperioden, vilket även avspeglas i Fragile State Index 2024.⁵⁰

Irak är fortsatt ett av världens mest kontaminerade länder av minor. Pågående insatser har uppnått goda resultat inom utbildning om risker med minor, minröjning och stärkt nationell kapacitet inom minhantering. Under 2023 beslutades det att FN missionen UNAMI skall läggas ner, och i samband med det kommer UNMAS att senast december 2025 avsluta sitt program i Irak.⁵¹

Portföljens sammansättning

Insatsportföljen bedöms vara fortsatt relevant, och är inriktad på stöd för fredlig samexistens mellan olika grupper, social sammanhållning och inkluderade samhällsstyrning. Övergripande bedöms portföljen leverera enligt plan.

Under 2024 har UNMAS, vid 17 utbildningstillfällen, visat på metoder för hur man på ett säkert, och effektivt, sätt ska kunna identifiera, markera och avlägsna explosiva föremål.⁵² Vidare bidrar UNMAS till att inkludera lokala samhällens behov i de nationella humanitära, och utvecklingsinitiativen. Ett exempel på detta är att man har inkluderat renovering av Al Shifa sjukhuset för att erbjuda bättre sjukvård till befolkningen i Mosul. UNMAS har också bidragit till att rensa områden i Tal Kaif och Sinjar, vilket är viktigt för återvändande och öka tillgången till odlingsbar mark.⁵³

⁵⁰ The Fund for Peace, Fragile State Index 2024, Country Dashboard urval Irak, data hämtad 2025/02/28.

⁵¹ UNMAS. Protokoll daterat 2023.09.28, dokumentnummer: 20/001472-52.

⁵² UNMAS, Rapport, Sweden's support to Mine Action in Iraq 2024, s.2, dokumentnummer: 20/001472-94.

⁵³ Ibid, s.3.

FN:s Säkerhetsråd avslutade i september 2024 mandatet för FN:s utredningsgrupp att främja ansvarsskyldighet för brott som begåtts av Dash/ISIL (UNITAD). En av slutsatserna från UNITAD är vikten av att insamlat material bevaras korrekt och att tillhandahålla riktad utbildning inom kritiska områden, såsom t ex internationell straffrätt, digital kriminalteknik och korrekt hantering av beviscykeln. Detta för att säkerställa och förbättra kapaciteten hos civila organisationer att fortsätta arbetet.⁵⁴

Det svenska stödet till UNDP:s stabiliseringsfond "Funding Facility for Stabilization, FFS" är i färd att avslutas⁵⁵. Det svenska stödet har bidragit till stabiliseringsarbetet i norra Irak, med fokus på rehabiliteringsprojekt inom flera sektorer. UNDP beräknar att det svenska stödet har bidragit till att över 9,6 miljoner människor gynnats av de möjligheter som rehabilitering av infrastruktur medfört sedan fonden initierades år 2015.⁵⁶

Mål 1.2: Förbättrad och jämlik tillgång till grundläggande samhällstjänster

Utvecklingstrend

Resultatet av decennier av krig, konflikter, sanktioner och våld har lett till stora brister i tillgången till grundläggande samhällstjänster, särskilt på landsbygden. Utbildningssystemet lider brist på skolbyggnader, lärare och utbildningens kvalitet är bristfällig. Tillgången till kvalitativ utbildning och hälsotjänster är särskilt utmanande för landets internflyktingar.

Det är Sidas bedömning att den nuvarande utvecklingsstrategin för Irak lägger större vikt vid kunskapsöverföring, och då den FN-ledda missionen till Irak kommer att avslutas under 2025, har man lagt större vikt vid att skapa nya strukturer för planering och koordinering med irakiska myndigheter.⁵⁷ I statsbudgeten för de kommande två åren finns särskilda medel avsatta för fattigdomsminskning, vilket innebär ökade förväntningar på att tillgången till grundläggande samhällstjänster kommer att förbättras. Under innevarande år har t ex HCCP (High Council for the Coordination among Provinces) varit aktivt involverad för att öka planering av samhällstjänster på lokal nivå.⁵⁸

Stora brister råder i tillgång till hållbar energi och rent vatten och situationen förvärras under sommarmånaderna med extrema temperaturer och akut vattenbrist. Statens intäkter förväntas finansiera grundläggande samhällstjänster i Irak, men de förvaltningsekonomiska strukturerna är bristfälliga mellan central, regional och lokal nivå vilket innebär att det fortfarande finns stora brister i tillgången till samhällstjänster.⁵⁹ Detta, tillsammans med klimatförändringarna, drabbar befolkningen i allmänhet, men framför allt de mest sårbara.

Portföljens sammansättning

⁵⁴ UNITAD Final report to Sida, Building the Investigative and analytical capacity of the Iraqi Civil Society, för perioden maj 2023 – September 2024, s.16-17, dokumentnummer: 22/001656-31.

⁵⁵ UNDP - Funding Facility for Stabilization Iraq 2018 – 2023, insatsnummer: 11829.

⁵⁶ UNDP, Briefing book for Sida virtual visit, 2024, s.4, dokumentnummer: 17/001352-258.

⁵⁷ SALAR, Newsletter 2nd Issue December 2024, s.5, dokumentnummer: 22/001377-55.

⁵⁸ Ibid, s.2.

⁵⁹ SALAR, Annual Report 2023 Local Governance Development in Iraq, phase 2 LOGDEV12, s.7, dokumentnummer: 22/001377-30.

Under 2024 har SALAR och deras partner IRFAD tillsammans med HCCP (High Council for the Coordination among Provinces) på federal nivå samarbetat med Guvernörerna i provinserna Diwaniya och Al-Muthanna för att definiera roller och ansvar på provinsnivå. Detta arbete kommer att ligga till grund för att främja vidare utveckling och decentralisering, och utgör också ett krav för en delegerad budget samt möjligheten att anställa kvalificerad personal.⁶⁰ Vidare har projektet genomfört en omfattande kartläggning av klimatsituationen i Diwaniyah och Al-Muthanna. En stor konferens på hög nivå samlade viktiga intressenter från både centrala och lokala nivåer för att diskutera klimatförändringarnas påverkan och bilda allianser för att agera, med fokus på situationen i Al-Muthanna och Diwaniyah och att stärka arbetet på lokal nivå.⁶¹

Sids samarbetar med FN:s befolkningsfond UNFPA och har bidragit med obundet stöd för genomförandet av UNFPA:s landprogram. Arbetet syftar till att förbättra tillgången och kvalitén på grundläggande samhällstjänster, särskilt inom hälso- och sjukvård.⁶² Under första kvartalet 2024 bidrog stödet till service inom reproduktiv hälsa för fler än 16 000 individer i läger för internflyktingar i Duhok, Erbil och Ninawa.⁶³ Sida bedömer att portföljens sammansättning är relevant och att insatser bidrar med resultat inom strategins målområde.

Mål 1.3: Hållbara lösningar för flyktingar, internt fördrivna och värdsamhällen, samt stärkta förutsättningar för en säker, ordnad och reglerad migration, inklusive återvändande och återintegrering på ett sätt som bidrar till utveckling

Utvecklingstrend

Motivering:

Det finns fortfarande över 1 miljon människor som lever som internflyktingar i Irak efter den långdragna konflikten med Daesh.⁶⁴ Brist på säkerhet, begränsade möjligheter till försörjning och förstörda bostäder bedöms vara några av de faktorer som gör att flertalet inte ser möjligheter att återvända till sina ursprungsområden.⁶⁵ I flyktingläger i nordöstra Syrien beräknades under 2023 dessutom cirka 24 000 irakier leva under mycket svåra humanitära och säkerhetsmässiga förhållanden. För den irakiska regeringen är återtagandet av irakier från Al-Hol en prioriterad fråga och repatriering pågår.⁶⁶ Enligt IOM är tillgången till relevant dokumentation, samt tillgång till sjukvård, skola och boende kritiska faktorer som påverkar långsiktigheten i återvändandet.⁶⁷

Samtidigt finns det på lokal nivå en utbredd misstänksamhet mot de som återvänder, då de antas ha haft samröre med Daesh. Vissa framsteg görs för att få upprättelse för de grupper och människor som drabbades av Daesh, även om Irak ännu inte antagit en lagstiftning för krigsbrott, brott mot mänskligheten och folkmord för att döma de allvarligaste brotten.⁶⁸

⁶⁰ SALAR, mail resultatrapportering för 2024, daterat 2025/02/11, dokumentnummer: 22/001377-57.

⁶¹ SALAR, mail Presentation av klimatarbete och konferensen 2024, dokumentnummer 22/001377-58

⁶² UNFPA, UNFPAs landprogram i Irak 2018-2025, insatsnummer: 12222.

⁶³ UNFPA, mail till Sida, daterat 2025-01-29, dokumentnummer: 18/000139-171

⁶⁴ IOM UN Migration, Iraq master list report 133, november 2024, s.1.

⁶⁵ OCHA, Humanitarian Transition Overview 2024, juni 2024, s.6.

⁶⁶ UNDP, Community Reconciliation and Reintegration of Iraqis Returning from Syria's Al-Hol Camp (CRRISA) July – September 2024 Progress Report, 2024, s.8, dokumentnummer: 17/001352-270.

⁶⁷ IOM UN Migration, Legal need assessment 2023, s.5, dokumentnummer: 24/000754-4.

⁶⁸ UNITAD, 10th report of the Special Adviser and Head of the United Nations Investigative Team to Promote Accountability for Crimes Committed by Da'esh/Islamic State in Iraq and the Levant, 2023, s.2.

I januari 2024 annonserade Irakiska myndigheter beslutet om att senast 30 juni 2024, stänga de återstående lägren för internflyktingar.⁶⁹ Beslutet skulle komma att beröra 23 flyktingläger i norra Irak där omkring 30 000 familjer/150 000 personer beräknades befinna sig.⁷⁰ Nedstängningen pågår fortfarande och sammantaget beräknas cirka 115 000 internflyktingar fortfarande befinna sig i flyktingläger i norra Irak.⁷¹ I tillägg beräknas fler än 300 000 flyktingar och asylsökare från i huvudsak Syrien befinna sig i flyktingläger i norra Irak, varav 93 % av dessa inte ser någon möjlighet att återvända inom det närmsta året, av skäl som uppges bero på bristande säkerhet och en avsaknad av försörjningsmöjligheter.⁷²

Irak har en nationell migrationsstrategi och är *champion country* för Global Compact for Migration (GCM), som syftar till att delta i dialog, utbyte samt bidra med lärdomar till övriga medlemsstater inom GCM.⁷³ Ansvaret för migration är delat mellan flera olika ministerier men ansvaret för GCM ligger hos Ministry of Migration and Displacement (MoMD). Migrationsministeriets mandat inkluderar tillhandahållande av service samt ansvar för koordinering av migration med fokus på att finna hållbara lösningar för internflyktingar, människor på flykt, och asylsökande.⁷⁴

Portföljens sammansättning

Motivering:

Portföljen bedöms vara delvis relevant i förhållande till målet och omfattar två delmål vilka tillsammans planerats leverera på strategins mål. Den första delen är inriktad på hantering av Iraks internflyktingsituation och återintegrering av flyktingar från Al-Hol genom UNDP:s stabilitetsfond i Irak. Sida bedömer att stabiliseringsfonden har väl utarbetade strukturer för ett hållbart återvändande, och har levererat goda resultat över tid.

Den andra delen fokuserar på ordnad, säker och reglerad migration. I Irak genomförs ett stort antal projekt inom området finansierat av olika givare och ett arbete med att samordna EU:s och medlemsstaternas stöd har inletts. Med utgångspunkt i ett svenskt mervärde av stöd inom området genomförde Migrationsverket en designstudie för att utarbeta ett koncept för myndighetssamarbete med de irakiska motparternas inom området, i syfte att öka kapaciteten samt förbättra koordinering och kunskap för genomförande av den nationella migrationsstrategin. Detta har resulterat i att Migrationsverket gått vidare på egen hand med ett projektförslag om ett nordiskt samarbete i samverkan med ICMPD (International Center for Migration Policy Development).⁷⁵

Sida inledde under år 2024 beredning av stöd till IOM inom ramen för strategin, och insatsen var klar för beslut då regeringsbeslutet om att avveckla strategin per den 31 december 2025, fattades. Givet regeringsbeslutets instruktioner gavs Sida möjligheten att undersöka insatsens relevans för alternativa finansieringskällor, och Sida har kunnat gå vidare med beslutet via den regionala MENA-strategin. Insatsen syftar till att bidra till varaktiga lösningar för flyktingar och hållbar återintegrering i Irak, bl.a. genom att stärka rätten och tillgången till civil dokumentation.⁷⁶

⁶⁹ IOM UN Migration, Movement of camp IDPs, Displacement Tracking Matrix, 2024, s.1.

⁷⁰ The National, UNHCR voices concerns over Iraqi government decision to close IDP camps, 10 juni 2024, hämtad från The National hemsida den 2025-02-28.

⁷¹ UNHCR, Iraq Global Appeal 2025 situation overview, 2025, s.2.

⁷² UNCHR, fact sheet Iraq, 2024, s.1.

⁷³ UN Global Compact for Migration, Champion Countries initiative information note, 2024, s.1.

⁷⁴ IOM UN Migration, Migration Governance Indicators Second Profile 2023 – Republic of Iraq, 2023, s.22.

⁷⁵ Migrationsverket startar nordiskt samarbete i Irak, daterat 2024-06-19

⁷⁶ IOM civil documentation Iraq 2024-2026, insatsnummer:17058.

3.2.2 Tematiskt område 2: Mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer samt jämställdhet

Mål 2.1: Stärkt respekt för de mänskliga rättigheterna, demokrati och rättsstatens principer, inklusive minskad korruption

Utvecklingstrend

Motivering:

Sida bedömer att situationen för mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer, inklusive minskad korruption i Irak har utvecklats i såväl positiv som negativ riktning under 2024 i jämförelse med föregående år. Det finns tendenser åt det bättre och åt det sämre. Därför är utvecklingstrenden gul.

Framsteg har gjorts när det gäller att respektera och upprätthålla mänskliga rättigheter, till exempel genom att ta ytterligare steg mot att genomföra den s.k. yazidiska lagen för överlevare, som syftar till att ge ersättning och stöd till yazidiska överlevare av IS-förbrytelser och erkänna folkmordet mot yazidierna. Den irakiska regeringen har betalat ut lön till yazidiska överlevare.⁷⁷ Kurdistan rapporterade inom ramen för regionens femårsplan för mänskliga rättigheter (2021-2025) om flera konkreta resultat inklusive insatser som syftar till att minska polis och säkerhetstjänsts användning av våld och tortyr, minska våld i hemmet samt värna om tvångsförflyttade och flyktingars rättigheter.⁷⁸

Samtidigt fortsätter det våldsamma förtrycket av demonstranter och gripandet av journalister som bevakar protester. Situationen är spänd och det förekommer mycket våld i samhället.⁷⁹

Medielandskapet domineras fortfarande av partianknuten eller sekteristisk media. I reportrar utan gränsers pressfrihetsindex har situationen i Irak sedan en tid tillbaka gradvis försämrats. År 2024 bedömer Reporters Without Borders att Irak placerar sig på land 169 av 180 länder och situationen beskrivs som "våldigt allvarlig".⁸⁰ Iraks regering har skapat en social plattform dit allmänheten kan rapportera om innehåll på sociala medier "som kränker den allmänna moralen". Det har inneburit att ett stort antal rapporter upprättats och flera fängelsedomar utdömts. Vagt formulerade lagar har använts för att tysta journalister och politiker, bland annat i Kurdistan, där journalister också utsatts för ett ökat våld.⁸¹

Trots att regeringen utlovat krafttag mot korruptionen utgör den ett fortsatt hinder för tillgången till grundläggande samhällstjänster. Vissa framsteg har gjorts på området, speciellt i Kurdistan, med ett ökat antal fällande korruptionsdomar främst riktade mot tjänstemän på lägre nivå.⁸²

I december 2023 genomfördes regionala val i de federala delarna av Irak, i huvudsak under fredliga och tekniskt fungerande förhållanden, även om deltagandet endast var 41 %.⁸³ Planeringen av val i Kurdistan försenades och genomfördes under oktober 2024.⁸⁴

⁷⁷ Rudaw—Iraq pays salaries to Yazidi survivors, Rudaw News, 29 december 2024, dokumentnummer: 18/000139-177.

⁷⁸ Human Rights Watch - Iraq - Events of 2023, dokumentnummer: 23/000599-70.

⁷⁹ Freedom House, Freedom in the World 2024 Iraq, dokumentnummer: 18/000139-178.

⁸⁰ Reporters Without Borders, Freedom of the Press Index Data 2024, dokumentnummer: 23/000599-69.

⁸¹ Freedom House, Freedom in the World 2024 Iraq, Dox: 18/000139-178.

⁸² UNDP, Grand corruption cases in the Kurdistan region of Iraq 2022-2023, s.24.

⁸³ IDEA, Iraq - December 2023, Iraq holds first local elections in a decade, hämtad från IDEA:s hemsida den 4 mars 2025.

⁸⁴ Kurdistan Chronicle, Kurdistan Election 2024 - A Detailed Breakdown, hämtad från Kurdistan chronicles hemsida den 4 mars 2025.

Portföljens sammansättning

Motivering:

Portföljen bedöms vara relevant i relation till strategimålet.

GPGF (Global Partnership Governance Foundation) har under året initierat implementeringen av sitt projekt, med syftet att öka transparensen inom den offentliga förvaltningen. Under året har talmannens kontor genomfört ett besök i Marocko för kompetensutveckling och erfarenhetsutbyte, med fokus kring ledarskapsstruktur, goda arbetsmetodiker och institutionellt beslutsfattande.⁸⁵ Projektet har under året samarbetat med fyra av parlamentets kommittéer för att ta fram strategiska mål och utarbeta handlingsplaner. Man genomförde bl.a. en tredagars workshop i Erbil tillsammans med kommittéerna för kvinnor, jordbruk och juridik där man diskuterade effektivitet, genomlysning av lagstiftning, samt praktisk kunskap i hur man skriver rapporter.⁸⁶ Vidare har man samarbetat med finanskommittén för att stärka relationen till Iraks Riksrevision. Här har man bl.a. diskuterat internationell lagstiftning på området i syfte att mer ändamålsenligt stärka ansvarsutkrävande från regeringen gentemot sin befolkning.⁸⁷

Under 2023–2024 utvecklade IMS ett digitalt verktyg, "Audience data", som hjälper journalister och demokratiska organisationer att analysera hur deras information tas emot i sociala medier. Detta ökar deras möjligheter att stötta demokratiska krafter. Preliminära resultat från 2024 visar kraftigt ökad trafik till stödda webbtidningar och jämnare könsfördelning bland användarna.⁸⁸ IMS arbetar även målmedvetet med att utbilda journalister som avslöjar korruption.⁸⁹ Detta arbete har även en folkbildande liksom demokratisk innebörd.

Mål 2.2: Ökad jämställdhet samt respekt för kvinnors och flickors fulla åtnjutande av mänskliga rättigheter

Utvecklingstrend

Motivering:

Iraks jämställdhetsindex (GII) placerar landet på plats 123 av 162 länder mot en ranking på 126 föregående år. Även Gender Development Index (GDI) har visat på en marginell förbättring baserat på data som samlats in fram till 2023.⁹⁰ Baserat på dessa globala jämförelser har situationen för kvinnor och kvinnors rättigheter blivit något bättre i ett längre perspektiv men flera bakslag under 2024.

Framsteg har gjorts beträffande främjandet av kvinnors politiska deltagande där kvinnor nu innehar ca 35 procent av platserna i parlamentet och 13 procent av ministerposterna. Det har haft en viss positiv inverkan på lagstiftningen, särskilt vad gäller kvinnors rättigheter och social rättvisa.⁹¹ På andra områden såsom lagen mot våld i hemmet har ansträngningar i parlamentet avstannat, trots påtryckningar från flera kvinnorrättsgrupper till följd av politiska motsättningar.⁹²

⁸⁵ Global Partners Governance Foundation (GPGF), GPGF Iraq 2023-2025, insatsnummer:16183.

⁸⁶ GPGF, Genomförda resultat under 2024, s.1-4, dokumentnummer: 22/001578-72.

⁸⁷ Ibid.

⁸⁸ IMS, Sammanställning 13 februari 2025, dokumentnummer: 23/000599-68.

⁸⁹ IMS, Annual narrative report 2023, s.10-11, dokumentnummer: 23/000599-45.

⁹⁰ UNWomen, Iraq – Third Narrative Annual Report, June 2024, dokumentnummer: 21/000837-66.

⁹¹ UNWomen, Third Narrative Annual Report, 2024, dokumentnummer: 21/000837-66.

⁹² Human Rights Watch, World Report 2024, Iraq, Events of 2023

Situationen för LGBTQ personer bedömer Sida har blivit sämre. I media har ett förbud införts mot att använda ordet "gender" i all offentlig kommunikation, då termen kopplas till spridning eller utbredning av homosexualitet, stöd för transgender identiteter, moraliskt förfall samt brott mot Iraks religiösa och nationella värderingar.⁹³ Vidare har regeringen i federala Irak antagit en lagändring i april 2024 som kriminaliserar samkönade relationer, med straff upp till 15 års fängelse. Lagändringen har mottagit stark kritik från internationella människorättsorganisationer, då den anses utgöra ett brott mot grundläggande mänskliga rättigheter och ökar risken för förföljelser.⁹⁴

Portföljens sammansättning

Sida bedömer att portföljens sammansättning är relevant. Portföljen består dels av insatser som bidrar med stöd till det civila samhället på lokal nivå, genom Sidas samarbetspartner Norwegian People's Aid (NPA). Samarbetet syftar till att stärka det civila samhället och främja demokratiska processer, samt bidra till jämställdhet genom att öka kvinnors delaktighet i beslutsfattande processer.⁹⁵

Sida samarbetar även med UN Women i Irak, i syfte att öka kvinnors deltagande i fredsbyggande och konfliktförebyggande processer, i enlighet med FN:s resolution 1325 om kvinnor, fred och säkerhet. Stödet syftar till att bidra med kapacitetsstärkande aktiviteter i samverkan med myndigheter och det civila samhället, som också bidrar med expertis inom psykosocialt stöd för kvinnor och flickor.⁹⁶ Under 2024 samlades 55 civilsamhällsorganisationer från de norra delarna av Irak för att koordinera kvinnor fred och säkerhet, samt 23 kvinnorrättsorganisationer i federala Irak från flera provinser⁹⁷

Sidas stöd till UNFPA:s landprogram i Irak avslutades i december 2024 med en framgångsrikt genomförd befolkningsräkning i Irak.⁹⁸ Vidare syftar UNFPA:s landprogram till att förbättra tillgången och kvalitén på grundläggande samhällstjänster, särskilt inom hälso- och sjukvård och under 2024 har det svenska stödet bidragit till service inom reproduktiv hälsa för mer än 16 000 internflyktingar i Duhok, Ninawa och Erbil.⁹⁹

3.2.3 Tematiskt område 3: Miljö, klimat och hållbar utveckling

Mål 3.1: Förbättrad anpassningsförmåga och motståndskraft mot klimatförändringar, inklusive skydd av ekosystem

Utvecklingstrend

⁹³ Norwegian Peoples Aid (NPA), Promoting a democratic, inclusive and environmentally sustainable society in Iraq, inception period, final report, dokumentnummer: 23/000813-36, s.4-5.

⁹⁴ Human Rights Watch, Iraq: Repeal Anti-LGBT Law, New Law Fuels Violence, Discrimination, publicerad 20 maj 2024, data hämtad 2025-03-06.

⁹⁵ NPA Irak 2023-2025, Insatsnummer: 16181.

⁹⁶ UNWomen, Iraq National Action Plan for 1325 (INAPII), 2021-23, insatsnummer: 14267.

⁹⁷ UNWomen, Iraq – Third Narrative Annual Report, June 2024, dokumentnummer: 21/000837-66.

⁹⁸ UNFPA, Prel rapport Census december 2024, dokumentnummer: 18/000139-172

⁹⁹ UNFPA mail till Sida, daterat 2025-01-29, dokumentnummer: 18/000139-171.

Motivering:

Irak rankas av FN som det femte mest sårbara landet i världen för klimatförändringarnas effekter.¹⁰⁰ De mest påtagliga effekterna är stigande temperaturer, minskad nederbörd, torka med ökenspridning som följd, och återkommande sandstormar.¹⁰¹ Den redan ansträngda vattensituationen i Irak har förvärrats av den senaste periodens extrema hetta med temperaturer över 50 grader under sommarmånaderna. Irak är rankat som ett av 25 länder i världen som är drabbat av extrem vattenstress. Andelen människor under extrem vattenstress förväntas öka markant under kommande decennium i hela MENA-regionen.¹⁰² Vidare placeras Irak på plats 172 i en analys av 180 länders miljö och klimatprestanda (Environmental performance indicators).¹⁰³ En bedömning av länders anpassning till klimatförändringar visar att Irak har hög sårbarhet och en låg beredskap för klimatförändringar, med behov av såväl investeringar som innovation.¹⁰⁴

Våtmarksområdena i södra Irak, vilka har en viktig roll i bevarandet av den biologiska mångfalden, har förlorat nästan 80 % av sina vattentillgångar sedan 1973.¹⁰⁵ Utsläpp av orenat avloppsvatten är ett omfattande problem och leder till förorenade vattendrag och förlust av biologisk mångfald.

Klimatförändringarna ökar risken för konflikter om de tillgångar som finns. FAO konstaterar i en baslinje gjord bland hushåll i södra Iraks våtmarker att en av de huvudsakliga anledningarna till konflikter i området är just över vattenbristen och människor kan i allt större utsträckning komma att tvingas migrera till städer för att få tillgång till mat och vatten.¹⁰⁶ Även om det inte finns någon direkt kausalitet mellan klimatförändringar och konflikt, visar forskning att klimatförändringarnas effekter riskerar att förvärra pågående sårbarheter och spänningar, vilket påverkar landets utveckling negativt.¹⁰⁷ Enligt International Organisation for Migration (IOM)'s Displacement Tracking Matrix (DTM) var cirka 140 000 individer fördrivna på grund av miljöfaktorer beräknat under mars månad, 2024.¹⁰⁸

Anpassning till klimatförändringar och effektivisering av vattenanvändning finns på den politiska agendan, och några betydande framsteg har gjorts under 2024 för att hantera klimatutmaningarna. I september lanserade Irak sin nationella miljöstrategi fram till 2030 i syfte att tackla akuta problem som exempelvis minskad förorening, ökenspridning och bevarandet av ekologisk mångfald.¹⁰⁹ Genomförandet går dock långsamt och är beroende av stöd och investeringar från irakiska staten, samt regionala och internationella investeringar, bland annat inom vatten och jordbruk.¹¹⁰

¹⁰⁰ Action contre la faim, Climate crisis: the exodus of thousands of Iraqis, 5 juni 2024.

¹⁰¹ IOM UN Migration, International Migration From Climate-Affected Areas In Iraq: Exploring the influence of climate change on mobility patterns, juni 2024, s.3.

¹⁰² World Resources Institute, 25 Countries, Housing One-Quarter of the Population, Face Extremely High Water Stress, 16 augusti 2023.

¹⁰³ Yale University, Environmental Performance Index (EPI) 2024, data hämtad den 7 februari 2025.

¹⁰⁴ University of Notre Dame, Notre Dame Global Adaption Initiative, ND-GAIN country index 2022, data hämtad den 7 februari 2025.

¹⁰⁵ UNDP, From COP28, The Water Scarcity Crisis in the Arab Region: Examples and Potential Solutions, 16 december 2023.

¹⁰⁶ FAO, Food and Agriculture Organization, Baseline Survey Report - Enhance climate resilience of vulnerable agriculture households in Southern Iraq through the promotion of climate smart water management and good agriculture practices in selected value chains, 2024, s.8, dokumentnummer: 22/001037-98.

¹⁰⁷ SIPRI, Climate Peace and Security Fact Sheet, April 2022, s.2.

¹⁰⁸ IOM UN Migration, International Migration from Climate-Affected Areas in Iraq: Exploring the influence of climate change on mobility patterns, juni 2024, s.3.

¹⁰⁹ Ministry of Environment, Iraq, National Strategy for the Protection and Improvement of the Environment in Iraq 2024-2030, 2024, s.9.

¹¹⁰ World Bank Group, Iraq Country Climate and Development Report, November 2022, s.42.

Motivering:

Portföljen fortsatte att utvecklas under första halvåret 2024, till att i stort vara komplett med flera insatser som förväntades bidra till strategimålet. Sida har i uppbyggnaden av portföljen strävat efter att identifiera strategiska insatser med ett tydligt svenskt mervärde. Kopplingar till den svenska resursbasen, samt att bredda och stärka miljöarbetet i Irak har eftersträvat, liksom stärkta synergieffekter mellan olika aktörer. Portföljens relevans har påverkats negativt av nödvändiga insatsanpassningar, såsom ändrade och förkortade aktiviteter. Dessa anpassningar har genomförts till följd av beslut om strategins utfasning samt att flera insatser nyligen beslutats eller var under beslutsprocessen.

Insatserna inom portföljen fokuserar i huvudsak på att stödja människors anpassning till klimatförändringar inom jordbrukssektorn med effektivisering av vattenanvändning, samt introduktion av naturbaserade lösningar. Sida bedömer att World Food Programme (WFP)¹¹¹, International Union for Conservation of Nature (IUCN)¹¹² och Stockholm Environment Institute (SEI)¹¹³ identifierat samarbetsformer för att skapa synergier i syfte att introducera naturbaserade lösningar i Irak, samt stärka vetenskaplig kompetens inom området. Fokus ligger på introduktion av konstruerade våtmarker för avloppsvattenrening, i kombination med ökad irakisk kompetens inom dessa områden. Insatserna har ett visst geografiskt fokus på våtmarksområdena i södra Irak.

SEI beviljades ett mindre stöd under hösten 2024, och genomförde under december månad i samarbete med CEWAS och WFP ett utbildningstillfälle i regionen med en delegation bestående av representanter från Ministeriet för Vattenresurser från federala Irak, Ministeriet för Jordbruk och Vatten från den kurdiska regionen i Irak, och universitetet i Sulaimaniya. Utbildningen avslutades med ett gemensamt åtagande att förbättra vattenresurshanteringen i Irak, med fokus på planering av vattenresiliens i Al-Adhaims avrinningsområde.¹¹⁴

Vidare har FAO:s projekt inom klimatsmart jordbruk, tillsammans med jordbruksministeriet i Najaf provinsen, introducerat ett initiativ för att optimera användningen av vatten, samtidigt som produktionen för lokala jordbrukare ska öka. Resultaten visar en minskad vatten- och energianvändning för småbrukare inom veteodling, samt en 25-30% ökad skörd.¹¹⁵ Under året kunde även 19 Farmer Field Schools (FFS) etableras, samt handläggare på jordbruksministeriet utbildas för omhändertagande av dessa.¹¹⁶

Sidas partners inom oberoende media och civilsamhället arbetar också med miljö- och klimatfrågor, och Sida genomförde under året en utbildningsdag för lokala partners i Irak inom miljö- och klimatfrågor, där bland annat NPA:s och IMS:s lokala partners deltog.¹¹⁷

¹¹¹ WFP, Enhancing Agricultural Sustainability in the Water-Food-Energy Nexus: Integrated Interventions, insatsnummer: 16711.

¹¹² IUCN, Delivering a Climate Change Adaptation and Resilience Program for Southern Iraq – Basra Marshes, insatsnummer: 16676.

¹¹³ SEI, Water Innovation for Circularity and Enhanced Resilience (WICER), insatsnummer: 17236.

¹¹⁴ SEI, mail till Sida, Resultat året 2024, daterat 2025/02/05, dokumentnummer: 24/001348-8.

¹¹⁵ FAO, mail till Sida, Demonstration plots: improved surface irrigation using laser land levelling, daterat 2024/09/16, dokumentnummer: 22/001037-77.

¹¹⁶ FAO, mail till Sida, Main activities and achievements from Sida project 2024, daterat 2025/02/14, dokumentnummer: 22/001037-09.

¹¹⁷ Environment and climate-workshop - digital Sida, NPA and IMS with partners in Iraq – February 14, 2024, dokumentnummer: 23/000813-82.

Mål 3.2: Hållbar utveckling och grön omställning inklusive genom hållbart nyttjande av naturresurser och ökad tillgång till förnybar energi

Utvecklingstrend

Motivering:

Energisektorn står för en betydande andel av Iraks utsläpp av växthusgaser. Den inhemska elproduktionen är till 98 % fossilbaserad (2019.)¹¹⁸ Utmaningarna inom energisektorn är många; kraftbrist och roterande bortkopplingar som kompenseras med lokal ineffektiv dieselbaserad elproduktion, stora förluster, otillräcklig distributionskapacitet, icke kostnadstäckande tariffer, ovilja hos befolkningen att betala för elen och hög andel obetalda elräkningar. De volymer naturgas som facklas i samband med oljeutvinning är omfattande i ett internationellt perspektiv. Oljeutvinningen och gasfackling har negativa konsekvenser för människors hälsa och miljö med luftföroreningar, kontaminering av mark och vatten. Enligt Världsbankens Country Climate and Development Report från 2022 beräknas Iraks årliga kostnader för utsläppsomställningen, fram till 2040, uppgå till cirka 46 procent av landets BNP förutsatt att inga reformer för kostnadstäckning genomförs. Behovet av investeringar och reform är därmed mycket omfattande.¹¹⁹

Portföljens sammansättning

Motivering:

Sida bedömde, baserat på dialog med ett antal aktörer i Irak, att det mest strategiska i givet kontexten är att stödja kapacitetsuppbyggnad och kunskapsöverföring inom förnybar energi. Stödet ämnar att bidra till att skapa en irakisk resursbas med kompetens för omställningen av den irakiska energisektorn.

Sida finansierar ett Irakfönster i Världsbankens globala fond för förnybar energi, ESMAP, vilken får stöd via strategin för miljö, klimat och biologisk mångfald 2022- 2026.¹²⁰ ESMAP samarbetar med Bagdads universitet för att etablera ett "Center of Excellence" inom förnybar energi, forskning, innovation, kapacitetsutveckling och utbyten.¹²¹ Sida har även finansierat ett Irakfönster i utlysningssonden Water and Energy for Food.¹²² Ett antal entreprenörer har valts ut för att utveckla sin verksamhet i Irak inom vatten, jordbruk och energiområdet. Programmet bidrar till att ett antal entreprenörer inom dessa sektorer idag använder smarta innovativa lösningar för att återskapa odlingsmark och tillämpa AI för övervakning av produktionen.¹²³ Goda exempel från Irak är bland annat kopplat till övergången från bränsle till solenergipumpar, vilket har resulterat i minskad bensinförbrukning och ekonomiska besparingar för småbrukare.¹²⁴ Sida noterar dock att insatsen påverkas av den nedstängning som gjorts av USAID under år 2025, vars effekter på insatsens måluppfyllelse ännu inte fastslagits.

¹¹⁸ World Bank Group, Country Climate and Development report (English), November 2022, s.25.

¹¹⁹ Ibid. s.36.

¹²⁰ Energy Sector Management Assistance Program (ESMAP), insatsnummer: 13497.

¹²¹ ESMAP, Technical Assistance to the Center of Excellence in Renewable Energy/Solar at University of Baghdad Implementation Planning Mission April 1st – 4th 2024, 2024, dokumentnummer: 23/001049-14.

¹²² Water and Energy for Food (WE4F) 2019-2025, insatsnummer: 11976.

¹²³ WE4F, Annual report 2023, Middle East and North Africa, South and Southeast Asia, and Southern and Central Africa Regional Innovation Hubs, 2024, s.19, dokumentnummer: 18/000462-511.

¹²⁴ USAID, Water and Energy for Food, Final Evaluation report, 28 juni 2024, s.76, dokumentnummer: 18/000462-512.

4. Implikationer

- En turbulent kontext med pågående krig i Mellanöstern har påverkat samarbetspartners möjlighet att genomföra insatserna enligt plan på grund av säkerhetsläget. Ett exempel är IUCN, *Delivering a climate change adaptation and resilience program in southern Iraq – Basra Marshes*, där flera planerade aktiviteter inte har kunnat genomföras, p.g.a. organisationens egna säkerhets- och reserutin.¹²⁵
- Sida arbetar med att kartlägga hur frysningen av det amerikanska biståndet påverkar det svenska utvecklingssamarbetet med Irak och särskilt det pågående samarbetet genom utlysningsskatten Water and Energy for Food (WE4F).¹²⁶
- Händelserna under 2023 har medfört minskade möjlighet till uppföljning på plats och därför förbereddes under våren 2024 en upphandling av tredjepartsmonitorering.¹²⁷ Upphandlingen avbröts efter beslut om utfasning.¹²⁸ En uppföljningsresa med fokus på klimatområdet i Irak genomfördes under 2024. Besöket var Sidas första i Irak efter stormningen av ambassaden sommaren 2023 och genomfördes i Sulaymaniyah, Kurdistan.¹²⁹
- Regeringens uppdrag till Sida att föra över planerad verksamhet inom migration och återvändande till annan strategi har genomförts, exempelvis att den påbörjade beredningen av stöd till IOM togs vidare för beslut inom ramen för den regionala strategin för MENA. Sida kommer under 2025 fortsätta undersöka för möjligheter för stöd inom ramen för den tematiska strategin för migration och överföra erfarenheter från arbete inom ramen för den bilaterala Irak strategin.
- Under 2025 kommer Sida fortsätta att söka möjligheter för att bygga vidare på pågående insatser inom miljö och klimat enligt uppdrag i regeringens utfasningsbeslut, pågående stöd till WFP, FAO och SEI m.fl. kan ha potential att fortsätta genom annan finansiering med fokus på den svenska resursbasen.

¹²⁵ IUCN, *Delivering a climate change adaptation and resilience program in southern Iraq – Basra Marshes*, Beslut om ändring av insats, dokumentnummer: 23/001894-37.

¹²⁶ WE4F, Information about activities and communication WE4F regarding 90 days executive order from USAID, dokumentnummer: 23/001502-31.

¹²⁷ Uttalande av utrikesminister Tobias Billström med anledning av stormningen av Sveriges ambassad i Bagdad Regeringens hemsida publicerad 20 juli 2023.

¹²⁸ Beslut om att om att avbryta upphandling av ramavtal gällande tredjepartsmonitorering i Irak, 16 augusti 2024, dokumentnummer: 24/000643-2.

¹²⁹ Reserapport 28-30 maj 2024, Sulaymaniyah, följa upp samarbetet inom miljö- och klimatområdet i Irak dokumentnummer: 24/000115-1

Bilaga 1. Sidas samlade biståndsverksamhet

Översikt av insatser inom svenska strategier till Irak år 2024

Strategi	Insats	Utbetalningar
Utvecklingssamarbete med det civila samhället 2024	15302 - Act Svenska kyrkan 2023-2025 (CSO-strategin)	5 983 200
Utvecklingssamarbete med det civila samhället 2024	16614 - Kvinna till Kvinna insatsavtal SPACE-programmet 2024-2025 CSO-strategin	3 934 520
Mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer 2024-2028	61070155 - UN Women 2022-2025 Strategic Partnership Framework	800 000
Irak 2022-2026	16711 - WFP Irak 2023-2027	40 000 000
Irak 2022-2026	16047 - FAO Irak 2022-26 Resiliens i Södra Irak	35 000 000
Irak 2022-2026	16179 - Decentralisering 2023-2025	23 600 000
Irak 2022-2026	16676 - Miljö Irak 2IUCN	15 204 435
Irak 2022-2026	16181 - NPA Irak 2023-2025	13 000 000
Irak 2022-2026	14271 - UNMAS Minröjning fas 2 - 2021-2024	10 000 000
Irak 2022-2026	16183 - GPGF Irak 2023-2025	10 000 000
Irak 2022-2026	16493 - Mediastöd till Irak för perioden 2023-2026	10 000 000
Irak 2022-2026	14267 - UN Women, Iraq National Action Plan for 1325 (INAPII), 2021-23	5 000 000

Irak 2022-2026	17236 - SEI Irak	4 850 000
Irak 2022-2026	16665 - Miljö initial Irak 21	-124 614
Irak 2022-2026	16401 - Myndighetssamarbete migration - designstöd	-279 959
Irak 2022-2026	14365 - NIR ITP Hållbarhetsaccelerator SIA	-463 243
Irak 2022-2026	12796 - Mediaprogram för Irak perioden 2019-2023	-574 255
Irak 2022-2026	50000005 - FCO TSI konsultbas UK ambassad Bagdad 2012-2014	-8 442 917
Regionalt MENA 2024-2027	17058 - IOM civil dokumentation Irak 2024-2026	20 000 000
Regionalt MENA 2024-2027	15019 - Search for Common Ground MENA-program	3 230 000
Regionalt MENA 2024-2027	14994 - IMS MENA 2022 2025	1 687 500
Regionalt MENA 2024-2027	15020 - Internationella Kvinnoförbundet för Fred och Frihet - Regionalt MENA-projekt	200 000
Regionalt MENA 2024-2027	16297 - Arab Reform Initiative: Climate Justice in MENA	93 144
Regionalt MENA 2024-2027	15527 - CIHR MENA 2023-2026	26 400
Kapacitetsutveckling, partnerskap och metoder som stöder Agenda 2030 för hållbar utveckling 2018-2022	14363 - SIWI Building Governance Capacity for improved Water Security (GO-WATER)	-3 651
Sveriges globala utvecklingssamarbete inom miljö, klimat och biologisk mångfald, 2022-2026	13497 - ESMAP 2021-2024	20 000 000
Global strategi för socialt hållbar utveckling 2018-2022	14374 - Världsbanken Global Water Security & Sanitation Partnership 2022-2025	70 000